

Elders in dit nummer vindt de lezer een artikel, dat de aandacht vestigt op den datum 19 Maart 1929. Er is veel, dat pleit vóór de onderstelling, dat de Maandag, dien wij deze week hebben doorgebracht, de eenw dag was van Christus' sterven.

Velen zullen daaraan niet gedacht hebben, omdat zij op den datum nooit gewezen werden.

Anderen onder hen, die er wél van gehoord hebben, zullen zeggen: wij willen niet zulke gedenkdagen opzettelijk in eere houden; want dezelfde God, die koperen slangen laat onttrekken aan de musen eener verdwaalde en verdroogde religieuze herdenking van vroeger dagen door een later geslacht, diezelfde God heeft ons ook tot nu toe onthouden de zekerheid van den datum van Christus' sterven.

Dat is juist.

Het zij dan ook verre van ons, een bepaalden datum te willen voorstellen als wetenschappelijk gekozen en liturgisch gefixeerd herdenkingsdag van Christus' sterven.

Alleen maar — de waarheid en het Christelijk leven liggen ook hier weer in het midden. Men kan zich eenzijdig verblijden, dat platte volkssentimentaliteit geen kans krijgt zich te ontladen, of te laden (dat is weer een diepe kwestie) met een van hoogerhand, van overheidshand of van hiërarchischer hand — dat doet er niet toe —, met een van hoogerhand dus gegeven bevel van 2 minuten stilte voor den onbekenden soldaat en 2 minuten stilte voor datum en uur van den (voorloopig laatste) wapenstilstand, mitsgaders 2 minuten stilte op 18 Maart voor het uur van het vierde kruiswoord, — en toch anderzijds zichzelf opwekken tot een stillen dag en een stillen gang op het uur, waarin zich onze ziel schikt tot de herdenking van Christus' dood. Als de richtlijnen van de Zondagsche bediening des Woords — die uit het opstandingsbevel getrokken zijn — ons daarbij leiding geven, dan kan zulk een daad van overigens inhoudloze pietist geen schade aan ons doen: integendeel — dan kan zij onze ziel leiden. En, mits met de hulp van den goeie, kan dan de ziel, die immers altijd aan tijd-ruimtelijkheid gebonden blijft, ook in haar religieuze genieting en beleving en voorstelling, gaan staan bij het kruis, met den kalender in de hand. Ze laat dan dat kruis niet los en ook den kalender niet. Mits zij aandachtig luistert naar hetgeen de Geest tot de gemeenten zegt, is het goed, den kalender af te scheuren bij het kruis, en het kruis aan te tekenen op den kalender van elk jaar.

Wat ik hier zei, kan misschien den indruk vestigen, alsof het boek van de J. A. Tazelaar uitsluitend zich met het lijden van Christus bezighoudt.

Dit is niet waar.

Het boek geeft in goed, en vaak fijn, verzorgde taal, twee en twintig meditaties, die te samen den jaarcyclus volgen.

En daarom vinden advent, kerstfeest, jaarwisseling, paschen en pinksteren, ook hun onderwerpen hier vermeld, en hun hoofdgedachte uitgewerkt.

Maar de Goede Vrijdag en de Paschdag staan dan toch in het midden.

Het uiterste der vernedering en de aanvangen der verhooging van Christus.

En daarom — in dien deze week op 18 Maart ons den eeuwdag van Christus' sterven heeft doen beleven en op 20 Maart den paaschmorgen een eeuwdag geschonken heeft, dan is het juist nu wel in bijzonderen zin de week om een „boek van de week“ aan te kondigen met verwijzing naar Tazelaars werk. Temeer, waar onze feestcyclus nog niet beëindigd zal zijn met het Paascheest.

Ook van dit werk van dr Tazelaar kan getuigd worden, dat het de centrale gedachten van ons algemeen christelijk geloof verkondigt op zulk een manier, dat de mensch van dezen tijd zijn eigen vragen en contrasten erin hoort bespreken en verwerken. „Het kruis is stil gebleven. Juist zoo is het ons geworden tot het luid gejuich van onze verlossing.“ „Het“ luid gejuich. „Onze“ verlossing. Een gereformeerde is voor het bepaalde lidwoord en voor het bezittelijk voornaamwoord dankbaar, want hij proeft er den gereformeerden schrijver en spreker in, die zijn tijd predikt zonder zijn pretentie te verloochenen. En tevens merkt hij dankbaar op, dat zulk een paradoxale zegswijze niet alleen doordacht, doch ook voor onzen tijd sprekend is.

En dit is nu maar één enkel voorbeeld.

Maar het ware met zeer veel andere aan te vullen.

In zijn stijl heeft de auteur blijkbaar zijn zelfbepaling bewust gezocht. En dat kan niet anders dan goed werken. Het boek geeft telkens verrassende wendingen, misschien hier en daar te veel alliteratie of assonantie, die niet dadelijk opkomt uit de gedachte, of zich daarmee harmonisch „verdraagt“. Maar dit zijn uitonderingen. De titels typeeren reeds: h.v. De Bloeiende Wildernis. De juichende kerstboomen. Onze jaren een flauw gekreun. Wollen granaatappelen en Gouden Schelletjes. Kerkhof-Kruidenhof. Weerlicht en Regen. Op, naar de bloeiende Tabernakelen!

En al deze titels vinden in de tekstkeuze rechtvaardiging.

De uitvoering van dit werk is niet „goed“. Maar bijzonder goed. Lettertype, papier, druk, zijn beschaafd, voorname.

Ik wilde in deze dagen van feest en van stilte dit boek aan onze menschen voorleggen. Het heeft zijn eigen titel nergens vergeten: de stille profet, het stille kruis, de stille ontmoeting, paaschwandeling in de stilte der velden, — dat zijn alle reeds titels, die dat bewijzen.

En omdat „feest“ en „stille“ zoo moeilijke en toch zoo onmisbare dingen zijn, daarom wilde ik onze lezers erop wijzen, dat dit uitmendend gedachte, geschreven, en gedrukte boek waarlijk een heerlijk feestgeschenk is voor stille uren.

K. S.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs.

De geschiedenis van het Christelijk onderwijs moet nog geschreven worden.

Wat de heer J. Kuiper geeft, wat „Van Strijd en

Zegen“ biedt, het zijn betekenisvolle feiten, personen, jaartallen.

Wat de handboeken van de heeren P. van Duivenhuyk en J. B. Visser, van D. Wouters en W. J. Visser leeren, het is zeer overzichtelijk en alles is verdienstelijk werk. Maar onze God leidt het mensdom door ideeën, door grondbeginselen en deze stuwten onder Zijn bewind den stroom der Geschiedenis voort. Deze ideeën willen we kennen.

Daarvoor had de heer P. Oosterlee, leerling en meester, discipel en directeur van den Klokkenberg steeds een open oog. Wat hij jaren her van het Piëtieme en de Aufklärung schreef, het is nog niet vergeten. Het werkt nog na. Zijn belezenheid is intusschen van het reusachtige tot het onbegrijpelijke gerezen, en de beschikking er over wijst op een systematisch werken als van weinigen. Hij weet van vorstelijke beheersching en uitdaging. Hier is de heer Oosterlee op zijn best. De bollende bergstroom van citaten, die soms verbijsterde, is in de „Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs“ een broedvliedende rivier geworden, dragende schepen met rijke lading.

De negentiende eeuw is die van de Fransche revolutie, van de revolueering der ideeën.

Ten opzichte van onze Protestantisch Christelijke school en haar onderwijs bracht ze iets nieuws, geen terugkeer tot wat vroeger was. Van der Bruggen, Chantepie de la Saussaye en Beets — aldus de heer Oosterlee — hebben met inspanning gezocht „naar de rechte toepassing van het Christelijk beginsel bij het onderwijs en de opvoeding, dat een innovatie was geworden, waarvan de invoering nauwgezette studie vorderde“.

Zoo bezien kon de auteur van deze „Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs“ het Voorbericht beginnen: „In dit boek heb ik getracht, den oorsprong (wij spatieren, S.) en de ontwikkeling van het Protestantisch Christelijk Onderwijs te beschrijven.“

Met deze opvattingen kunnen we niet geheel meegaan. We erkennen, dat in onderwijs en opvoeding Rousseau en de Revolutie ten opzichte van het vroegere hebben gewerkt als een wegvagende stormregen. Maar dat ze zulk een diepe scheur tusschen heden en verleden hebben getrokken, dat wat nu op het gebied van het Christelijk onderwijs en de Christelijke opvoeding opbloeit, geheel nieuw is, van den oorsprong tot de uitmonding, van het fundament tot den top los van wat in den bloeitijd der Reformatie geworteld werd, dat wil er bij ons niet in. Inzake de opvoeding zijn de Christen-paëdagogen het werk van De Koelman blijven lezen en is ook De Swaef nimmer geheel vergeten. Wisten Beets e.a. dit niet?

En voor zoover dit bij hen en bij ons zoo mocht wezen, kunnen we een woord van teleurstelling, van leedwezen niet terughouden. Hier ligt een schoone taak voor onze jonge mannen om uit de begraven schatkamers der 17de en 18de eeuw op te delven en aan het licht te brengen, wat onze opvoeding en ons onderwijs van thans niet anders dan zegenen kan. Hoe de heer Oosterlee over deze ouden denkt, meldt hij niet geen woord. Voor hem schijnt de 19de eeuw een geheel nieuw aanbegin te zijn.

Er zijn uitdrukkingen in het boek, die de vernieuwing van het Christelijk onderwijs in de 19de eeuw, deze wijziging der opvattingen als vooruitgang doen verstaan.

Op pag. 264 is een tusschenzin de pen van den geleerden en zachtmoedigen auteur ontgipst, die veel verklaren kan. Het gaat over het ontwerpen van statuten „zoo principieel, dat ook het geringste dogmatisme of kerkrechtelijke ketterij niet door de mazen kan sluipen“ en dan volgt, den schrijver en zijn schrijftant echt typeerend, — „paedagogische beginselen laat men liever onbesproken.“

Schiet in deze beklaging niet een troebeling door zijn kristalhelder denken? Of zijn de dogma's van den Catechismus, van den eenigen troost in leven en sterven, van Jexus' lijden, Zijn sterven, Zijn opstanding, Zijn hemelvaart enz. niet levens paedagogische beginselen van het helderste water? En is hij die waakt voor de zuiver Bijbelsche opvattingen, zoo als de Kerk ze leerde belijden, niet tevens wachter op den muur van den paedagogischen hof?

Speelt de afkeer van de scherp geformuleerde dogma's der Kerk niet duidelijk door op bladzijde 67, waar zij, die naar den terugkeer verlangden der dagen, „toen de catechismus nog in eere was in de school“ aldus in de zon worden gezet: „Zij eischten, dat hun kinderen, gefundeerd in de leer hunner kerk, die de ark was der waarheid, door de vaderen heleden, bij het verlaten der school in het bezit zouden zijn van een zij het niet omvangrijk, dan toch compleet en betrouwbaar dogmatisch stelsel. Als hun jongens in korte broek met groote blijmoedigheid de berijnde confessie neurieden: „Toen Adam viel en ik in hem“, wakte dat hun ergernis niet, als die van Van der Bruggen en stond hij hun niet vóór oogen, „die vast wel anders leerde“.

Is hier recht gedaan aan een gansche groep van menschen, die in het dogma gekristalliseerde waarheid zien, gevormd onder den druk en in de hitte der beproeving en der vervolging? En dan niet als gekristalliseerd carbon, hard als diamant en niet dan sieraad of middel om glas in reepen te snijden, doch als het ingedampde suikersap, organisch in planten bereid en ieder oogblik in het menscheijk organisme weer oplosbaar tot sterkend voedsel en als teerkost op den moeilijken levensmarsch?

Deze opmerkingen moesten van het hart. Hierin is diepgaand verschil van opvatting. Maar met behoud van eigen standpunt haasten we ons te getuigen van het rijke genot, dat dit jongste werk van den heer Oosterlee ons heeft bereid. Mr van der Bruggen was zeker een van Gods kinderen en het is weldaad, wanneer op nieuw in historisch verband hem recht wordt gedaan en het vele goede, dat ons Christelijk Onderwijs aan hem te danken heeft, naar voren wordt gebracht. Heel dit werk wentelt zich om deze figuur, die als een centrale zon tot aan den omtrek licht verschaft. Hij staat achter alles en geregeld komt hij weer op, zelfs dan

wanneer de lezer het niet verwacht. Als een groot godel voorbeelden, met zorg samengelezen, heeft aange-toond, hoe de macht der Overheid onder de wet van 1806 tot despotisme werd om zoo mogelijk iedere Christelijke school te keeren en zelfs de rechtens partij kozen, dan — zoo vol is de auteur van zijn hoofd persoon — dan volgt er zonder eenigen overgang: „Van der Bruggen was verantwoordelijk over de uitspraak der Arrondissements-rechtbank“, dat n.l. de onderwijzers der bijzondere school alleen benoemd mochten worden na een vergelijkend examen, waarbij de beslissing aan den schoolopziener kwam. En even verder opnieuw: „Van der Bruggen vreesde niet ten onrechte, dat deze bepaling... aan de onderwijsautoriteiten gelegenheid zou geven, „fijnen“, „piëtisten“, „catechisme-meesters“, „nieuwlichters“ buiten een school te houden, waarvoor tegen hun advies in, autorisatie mocht zijn verleend“. Deze Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs is een doorlopende apologie van het optreden en van de ideeën van Van der Bruggen. Als deze zijn stem niet meer laat hooren, spoelt het boek zich naar het eind. De indruk dien het achterliet is, dat, moge de leiding in het streven naar een oplossing van de schoolkwestie bij Mr Groen van Prinsterer hebben berust, dit zelf is geschied volgens de beginselen van Mr van der Bruggen. En waar dit ons duidelijk is gemaakt, daar betreuren we des te meer het bitter misverstand, dat deze twee, beiden kinderen Gods, die al hun gaven en krachten in den dienst van Zijn Koninkrijk stelden, voor altijd van elkaar vervreemde.

De politieke sfeer moge Herodes en Pilatus samenbrengen en tot vrienden maken, ze heeft ook vele vrienden van elkander gescheiden.

Verdienste van deze uitgave der Volksuniversiteitsbibliotheek in de bekende uitvoering en band en lutelen prijs, is ook de piquante wijze van zeggen vaak in verband met het bovenstaande kiezen we één voorbeeld uit vele.

Groens mildheid is bekend. De heer Oosterlee brengt die van Mr van der Bruggen aldus naar voren (pag. 83): „Van Calvijn zei een paus: „De kracht van dien man is geweest, dat het goud absoluut geen waarde voor hem had“. Dan was Van der Bruggen wel een echte Calvinist. Dit los van het geld zijnde Calvinisme heeft echter onder ons volk altijd heel wat minder aanhangers gehad dan het leerstellige“.

Wij moeten eindigen. Het XVde hoofdstuk van de 4de afdeeling, het laatste, wijzend op de gevaren, die onder de oogen gezien moeten worden, waarin Professor Buytenhek met instemming wordt aangehaald, verdiende een bespreking voor zich alleen.

Laten wij inmiddels van Van der Bruggen met de noodige bescheidenheid blijven leeren. Deze drong steeds weer de voorstanders van het Christelijk Onderwijs niet te leunen op den Staat, maar zelf het initiatief te nemen. En terecht. De Staat met al Zijn instellingen behoort tot het gebied der algemeene genade en kan als grondslag en principe niet anders hebben dan de beginselen der algemeene openbaring.

De openbare school, zij kan niet anders dan de gemengde en dus in dezen zin neutrale zijn. Hoe lang zoo meer verliezen de Christelijke beginselen van Gods Woord hun greep op de conscientie der openbare onderwijzers. Daarom moeten er steeds meer Christelijke scholen komen. Vooral sinds de Wet van 1857 zijn deze noodzakelijk geworden. Ze ook mogelijk gemaakt te hebben, rekende Van der Bruggen zich een eere. Na de Grondwetsherziening van 1848, die het geven van onderwijs vrij verklaarde, moest er een oplossing komen.

Van dien tijd af ontwaakt het streven vrije Christelijke scholen te bouwen. Niets door het volk, alles voor het volk achtte Van der Bruggen verderfelijk. De worsteling voor de School met den Bijbel heeft de kracht van ons volk zeker ongemeen verhoogd.

De richting te hebben gewezen in welke de oplossing van de schoolvraagstukken gezocht moet worden en gevonden werd, blijft zijn groote verdienste. Tegen zin en wil van velen zijn wij allen in deze richting gestuurd.

Wanneer de gedachte, dat de Staat zoo weinig mogelijk zich met richting en inrichting der vrije school — behoudens toezicht en handhaving van hoog peil van onderwijs — behoort in te laten, zich verder naar ontwikkelen, kan komen, waarvan de slotzin van Oosterlee's boek getuigt: „doorwerking van het Evangelie als scheppende, geheel het individuele en daardoor ook geheel het sociale leven beheerschende geestelijke kracht“.

STRIKWERDA.

MUZIKALE KRONIEK.

Het niet-leerbare in de Muziek.

In een bepaalde betekenis genomen kennen alleen toonkunstenaars de muziek, en zoo kan ze nooit aangeleerd worden. Een definitie daarvan kan niemand zoo geven, dat een niet-musicus daardoor zou kunnen leeren wat muziek is. In dien zin opgevat, kan ze alleen gehoord worden en dan ook nog alleen maar door hen, die al weten wat muziek is, niet doordat ze dat geleerd hebben, maar als gevolg daarvan dat zij, zonder dat ze hier ook maar iets aan kunnen doen, in zichzelf muziek gevonden hebben. Dat was niet een „ontdekking“ voor hen, want ze kunnen er zich slechts over verwonderen, dat 't bij anderen niet juist zoo is. Ze kunnen zich eenvoudig niet voorstellen, hoe 't zou zijn als de altijd zingende stem in hen zou zwijgen, of hoe 't mogelijk is dat iemand in zichzelf enkel tonen kan hooren zonder harmonie. Maar al valt 't hun moeilijk zich dat in te denken, gelooven moeten ze 't wel, want gebrek aan werkelijke muzikaliteit treft den musicus in ieder die niet tot zijn kunstbroeders behoort. En die zijn er, met de groote massa vergeleken, niet veel.

Het vinde gedachte, t borg voor es de gave hee te schryven, technisch fe of bijna goe nen noemen. — en dood. eenzelfde c. verschillen v ste noten vo uitwerking 2 raante van.

Elke groe dote naast dan als „m analyse v een rehee separate, an invloed op E oor, dat in te wijzen en karakterisee en nu zik brengt een. het speciaal sen, hoe ijv techniek o arplatie een mist, zoo te niet de alle onbelangrijk getooverl. I artist, die e wijziging t die in werke geschoven. I dat het onte te hooren hooge mate genietes, m hij de hoo zelf-scheppe Indien we ziek g e s t m r, op het te toeren zonde wel voor te w en idealen z Verleidelij schen v o r r dan het ess bare elemo specifiek-mu tian aanbied maken van heden, want wel we een hield de o m verre eenig zich temina leerd te won kenheid nu worden dan de ideale re een equivale scheppingsg grondslag as ton, volgena Evannin als gelede wet zoodas ze im in hun kra faga, zijn al tieken dwar producten, tot in onze

Al wat loc nie, dient im mogelijke en van alle tot hoo zullen kunnen, zom vaardigheid, der kennis v de alouwe s onken rijkde kunnen wor Op welke doering kan tent als we e de muziek“.

Dr C. Bos Aierel, Kerf

De Kerk de herder Zaligmake Naar d woken ach het einde geroepen dat de Bo Hierbij van deze salums n Trouwer historische uit den m hier word boek Dat kna